

The Mind-Body Identity in Contemporary Analytic Philosophy

Sara Khakipour^{1*}, Abdurrazzaq Hesamifar², Seyed Masoud Seif³, Shirzad Peik Herfeh⁴

¹ PhD in Philosophy, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran.

² Professor, Department of Philosophy, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran.

³ Associate Professor, Department of Philosophy, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran.

⁴ Associate Professor, Department of Philosophy, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran.

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research

Article

Received:

2024/09/23

Accepted:

2024/10/13

One of the most important issues in the philosophy of mind is the relationship between mind and body or mind and brain, and there are important theories in this field, one of which is the identity theory of mind and body. By rejecting the theories of substantive dualism and property dualism, the proponents of this theory consider the mind and body to be a single reality that does not have any duality in it. Therefore, what is mentioned under the title of mental states, such as sadness, happiness, and thought, are all reduced to physical states. The identity theory of mind and body has two important versions: One is the theory of type theory of identity which believes that the correspondence and rather the unity of mental states with physical states is achieved in kind, and the other is the theory of token theory of identity which considers unity limited to each instance, such for example the mental state of pain with the physical state of stimulation of C fibers in a token of a type, and says that in another token, pain can be the same as stimulation of D fibers. The identity theory of mind and body is connected with other theories in the philosophy of mind, such as supervenience and mental causality. The purpose of this article is to analyze and examine the point of view of contemporary analytic philosophers about the identity theory and related theories.

Keywords: type-type identity, token-token identity, mind, body, causality.

Cite this article: Khakipour, Sara; Hesamifar, Abdurrazzaq; Seif, Seyed Masoud & Peik Herfeh, Shirzad (2025). The Mind-Body Identity in Contemporary Analytic Philosophy. *The Quarterly Journal of Western Philosophy*. Vol. 4, No. 3, pp. 103-123.

DOI: 10.30479/wp.2025.20916.1114

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

* Corresponding Author; **E-mail:** sara.sophy84@gmail.com

Extended Abstract

The mind-body problem has long been central to contemporary philosophy of mind, particularly in analytic traditions. Among the many theories addressing this issue, the identity theory -especially in its two dominant readings, type identity and token identity- offers a physicalist framework to understand mental phenomena. This paper explores both variants of identity theory, critically assesses their strengths and weaknesses, and investigates Donald Davidson's theory of anomalous monism and supervenience as a response to the challenges posed to reductive physicalism.

The type identity theory asserts that mental states are identical with specific types of physical states. For example, the mental state of pain is nothing over and above a particular type of brain process. This theory offers a reductive and scientifically attractive model, supporting the unity of science and enabling mental phenomena to be explained in terms of physical laws. However, the type identity theory encounters substantial difficulties, particularly the problem of multiple realizability. Hilary Putnam and others have argued that the same mental state can be realized by different physical states in different organisms or even in machines, suggesting that mental types cannot be strictly reduced to a single type of physical realization.

In contrast, the token identity theory maintains that while each particular mental event is identical to a particular physical event, there need not be a strict identity between mental and physical types. This view accommodates the multiple realizability of mental states, preserving a form of non-reductive physicalism. Nevertheless, token identity theory struggles to explain how mental properties can have causal efficacy if they are not reducible to physical laws. This concern opens the door to further inquiry into how mental events relate to the physical world without invoking dualism or epiphenomenalism.

To address this tension, Donald Davidson proposes the theory of anomalous monism, where mental events are token-identical with physical events but not governed by strict psychological-physical laws. Mental events are said to supervene on physical events: there cannot be a change in the mental without a change in the physical. Yet, mental properties are not reducible to physical properties. Supervenience, as Davidson presents it, involves three elements: non-reducibility, covariation, and dependence. First, mental phenomena are not analytically or ontologically reducible to physical phenomena. Second, mental events co-vary with physical ones, such that identical physical configurations will result in identical mental states. Third, mental events depend asymmetrically on physical events; the physical constitutes the base upon which the mental arises.

This nuanced relationship preserves the distinctiveness of mental vocabulary while situating it within a physicalist ontology. Davidson's position, however, has been criticized for being vague and for lacking explanatory power regarding how exactly mental supervenience works without laws. Critics like Jaegwon Kim have noted that Davidson's account reads more like a metaphysical gesture than a detailed theory.

Another central theme in the paper is the debate over mental causation. Functionalism—particularly computational and machine-state functionalism—provides a framework where mental states are defined by their causal roles in a system, akin to the entries in a Turing machine table. In this view, mental states are individuated by their functional roles rather than their physical makeup. Functionalism allows for a kind of independence of psychological explanation from strict physical reduction.

However, wide content functionalism, which includes the historical and environmental context in the individuation of mental states, faces challenges concerning mental causation.

If the content of a thought depends on external factors, how can that content causally explain behaviour? Dennett's soda machine analogy is used to highlight this point: the machine responds to the physical properties of a coin, not its economic value, which is an externally

defined property. Similarly, if propositional attitudes derive their meaning from external relations, their causal role becomes unclear.

Fred Dretske's approach attempts to resolve this by distinguishing between behavior and bodily movement. He argues that while physical properties explain bodily motions, intentional content explains behavior, which is rational and goal-directed. Still, this solution conflates epistemic explanation with metaphysical causation. Dretske is criticized for not fully accounting for how the meaning of a mental state could be a genuine cause of physical events.

In light of these debates, the paper concludes that while type identity theory offers a reductive clarity, it fails to account for the variability of mental realization. Token identity theory, while more flexible, faces difficulties in securing the causal efficacy of mental properties. Davidson's supervenience account, though non-reductive and elegantly avoiding dualism, remains metaphysically underdeveloped and epistemologically ambiguous. Functionalism provides useful tools for modelling mental processes, but runs into problems when addressing the causal powers of wide content states.

Ultimately, the paper suggests that none of the theories surveyed provides a fully satisfactory resolution to the mind-body problem. However, the progression from type identity through token identity and toward supervenience reflects an evolving understanding of how the mental might be both part of and yet not wholly reducible to the physical world. The issue of mental causation, especially as it intersects with questions of intentionality and content, remains a crucial frontier for future inquiry in philosophy of mind.

References

- Carruthers, Peter (1991) *Introducing Persons*, New York: Routledge.
- Churchland, Paul (2007) *Matter and Consciousness*, translated by Amir Gholami, Tehran: Nashr Markaz [in Persian].
- Davidson, D., (1980) "Mental Events", *Essays on Actions and Events*, Oxford: Oxford University Press.
- Dennett, Daniel (1997) "The Cartesian Theater and 'Filling in' the Stream of Consciousness", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzler, Massachusetts: MIT Press.
- Dretske, Fred (1988) *Explaining Behavior; Reasons in a World of Cause*, Massachusetts: MIT Press.
- Graham, George (1998) *Philosophy of Mind: An Introduction*, Massachusetts: Blackwell.
- Hart, William D., et al. (2002) *Philosophy of Mind*, translated by Amir Divani, Tehran: Soroush [in Persian].
- Jackson, Frank (1997) "Finding the Mind in the Natural World", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzler, Massachusetts: MIT Press.
- Kim, Jaegwon (1998) *Mind in a Physical World*, Cambridge: MIT Press.
- Kim, Jaegwon (2005) *Physicalism, or Something near Enough*, Princeton University Press.
- Macdonald, Cynthia (1992) *Mind-Body Identity Theories*, Oxford: Routledge.
- Masile, Kate (2012) *An Introduction to the Philosophy of Mind*, translated by Mehdi Zakeri, Qom: Research Institute of Islamic Sciences and Culture [in Persian].
- McGinn, Colin (2001) "Consciousness and Content", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzler, Massachusetts: MIT Press.
- Melnyk, Andrew (2003) *A Physicalist Manifesto*, Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Coner, Timothy & Robb, David (2003) *Philosophy of Mind Contemporary Readings*, London: Routledge.
- Putnam, Hilary (1975) "Meaning of Meaning", in *Mind, Language and Reality; Philosophical Papers, Volume 2*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Putnam, Hilary (1984) "What is Realism", *Scientific Realism*, edited by Jarrett Leplin, Berkeley: University of California Press.
- Ravenscroft, Ian (2008) *Philosophy of Mind: A Beginner's Guide*, translated by Hossein Sheikh Rezai, Tehran: Siraat [in Persian].
- Stoljar, Daniel (2001) *There is Something about Mary: Essays on Phenomenal Consciousness and Franck Jackson's Knowledge Argument*, Massachusetts: MIT Press.

فصلنامه علمی

فلسفه غرب

سال چهارم، شماره سوم (پیاپی ۱۵)، پاییز ۱۴۰۴

شاپا چاپی: ۲۸۲۱-۱۱۶۴

شاپا الکترونیک: ۲۸۲۱-۱۱۵۴

این‌همانی ذهن و بدن در فلسفه تحلیلی معاصر

سارا خاکی‌پور^{۱*}، عبدالرزاق حسامی‌فر^۲، سیدمسعود سیف^۳، شیرزاد پیک حرفه^۴

دانش آموخته دکتری فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

استاد گروه فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

یکی از مهم‌ترین مسائل در فلسفه ذهن، ارتباط میان ذهن و بدن است. نظریات مهمی در این‌باره مطرح شده که در آن میان، یکی نظریه این‌همانی ذهن و بدن یا ذهن و مغز است. قائلان به این نظریه با نفی نظریه‌های دوگانه‌انگاری جوهری و دوگانه‌انگاری ویژگی، ذهن و بدن را حقیقتی واحد می‌دانند که هیچ ثنویتی در آن راه ندارد. بنابراین آنچه تحت عنوان حالات ذهنی مطرح می‌شود، مثل غم و شادی و فکر، همه به حالات بدنی یا فیزیکی تحویل می‌شود. نظریه این‌همانی ذهن و بدن دو خوانش مهم دارد: یکی نظریه این‌همانی نوعی که معتقد است تطابق و بلکه یگانگی حالات ذهنی با حالات بدنی در نوع حاصل می‌شود، و دیگری، نظریه این‌همانی مصداقی که یگانگی را محدود به هر مصداق می‌داند؛ چنانکه فی‌المثل، حالت ذهنی درد را با حالت فیزیکی تحریک اعصاب C در یک مصداق جزئی یک نوع، یکی می‌داند و می‌گوید در یک مصداق دیگر، درد می‌تواند با تحریک اعصاب D یکی باشد. نظریه این‌همانی ذهن و بدن با نظریات دیگر در فلسفه ذهن، همچون وقوع تبعی و علیت ذهنی، پیوند دارد. هدف این مقاله تحلیل و بررسی نظر بعضی فیلسوفان تحلیلی معاصر در باب نظریه این‌همانی و نظریات مرتبط با آن است.

دریافت:

۱۴۰۳/۷/۲

پذیرش:

۱۴۰۳/۷/۲۲

کلمات کلیدی: این‌همانی نوعی، این‌همانی مصداقی، ذهن، بدن، علیت.

استناد: خاکی‌پور، سارا؛ حسامی‌فر، عبدالرزاق؛ سیف، سیدمسعود؛ پیک حرفه، شیرزاد (۱۴۰۴). «این‌همانی ذهن و بدن در فلسفه تحلیلی معاصر». فصلنامه علمی فلسفه غرب. سال چهارم، شماره سوم (پیاپی ۱۵)، ص ۱۲۳-۱۰۳.

DOI: 10.30479/wp.2025.20916.1114

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حق مؤلف © نویسندگان.

* نویسنده مسئول؛ نشانی پست الکترونیک: sara.sophy84@gmail.com

مقدمه

مسئله رابطه ذهن و بدن یکی از قدیمی‌ترین و در عین حال پیچیده‌ترین مسائل فلسفی است که ذهن بشر را به خود مشغول کرده است. این مسئله که چگونه ذهن و بدن با یکدیگر ارتباط دارند و ماهیت این ارتباط چیست؟ از زمان افلاطون و ارسطو تا به امروز مورد بحث و مناقشه بوده است. در فلسفه معاصر غرب، این مسئله با ظهور نظریات جدید در حوزه علوم شناختی و فلسفه ذهن، ابعاد تازه‌ای یافته است. یکی از مهم‌ترین نظریاتی که در این زمینه مطرح شده، نظریه این‌همانی ذهن و بدن یا این‌همانی ذهن و مغز است. این نظریه که ریشه در فیزیکیسم دارد، مدعی است حالات ذهنی در واقع چیزی جز حالات فیزیکی مغز نیستند. به عبارت دیگر، این نظریه بر این باور است که ذهن و بدن دو جوهر متمایز نیستند، بلکه یک واقعیت واحد هستند که از دو منظر متفاوت قابل بررسی است.

در این پژوهش، ضمن بررسی پیشینه تاریخی این نظریه، به تحلیل و ارزیابی استدلال‌های مطرح شده در دفاع از آن و نیز انتقادات وارد شده بر آن خواهیم پرداخت. همچنین، جایگاه این نظریه در فلسفه معاصر غرب و تأثیر آن بر سایر حوزه‌های فلسفی و علمی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

نظریه این‌همانی ذهن و بدن، که گاهی با عنوان نظریه این‌همانی نوع یا نظریه این‌همانی مصداقی نیز شناخته می‌شود، یکی از دیدگاه‌های مهم در فلسفه ذهن است. این نظریه در تقابل با دوگانه‌انگاری دکارتی قرار دارد که ذهن و بدن را دو جوهر کاملاً متمایز می‌داند. اصل اساسی نظریه این‌همانی این است که حالات و فرآیندهای ذهنی درواقع همان حالات و فرآیندهای فیزیکی مغز هستند. به عنوان مثال، طبق این نظریه، وقتی ما درد را تجربه می‌کنیم، این تجربه چیزی جز فعالیت خاصی از نورون‌های مغز نیست. به عبارت دیگر، هر رویداد ذهنی با یک رویداد فیزیکی در مغز این‌همان است. این نظریه با چالش‌های متعدد روبه‌رو است. یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، مسئله کیفیات ذهنی است. منتقدان استدلال می‌کنند که تجربیات ذهنی ما، مانند تجربه رنگ قرمز یا احساس درد، ویژگی‌های کیفی خاصی دارند که به نظر نمی‌رسد قابل تقلیل به فرآیندهای فیزیکی باشند. از سوی دیگر، طرفداران نظریه این‌همانی استدلال می‌کنند که این نظریه ساده‌ترین و منسجم‌ترین تبیین را برای رابطه ذهن و بدن ارائه می‌دهد و با یافته‌های علوم عصب‌شناختی نیز سازگار است.

به شکل خلاصه می‌توان گفت: مطابق نظریه دوگانه‌انگاری، حالات ذهنی نمی‌توانند هرگز با حالات فیزیکی مغز یکی قلمداد شوند. حالات ذهنی در این دیدگاه همواره غیر فیزیکی هستند و تغییراتی هستند که در حالات غیر فیزیکی جنبه غیرمادی انسان، یعنی نفس او، رخ می‌دهند. در این پژوهش قصد داریم به سؤالاتی درباره رابطه این‌همانی ذهن و بدن از منظر فیزیکیسم و این‌همانی نوعی و مصداقی و فرا رویدادگی و علت ذهنی بپردازیم و مزایا و معایب هر دیدگاه را بررسی نماییم.

نظریه این‌همانی ذهن و بدن ریشه در فیزیکیسم قرن بیستم دارد، اما می‌توان رد پای آن را در آثار

فیلسوفان پیشین نیز مشاهده کرد. برخی از مهم‌ترین مراحل تکامل این نظریه عبارتند از:

۱. **پیش‌زمینه‌های تاریخی:** اگرچه نظریه این‌همانی به‌شکل مدرن آن در قرن بیستم مطرح شد، اما می‌توان ریشه‌های آن را در آثار فیلسوفانی چون اسپینوزا در قرن هفدهم یافت که معتقد بود ذهن و بدن، دو وجه از یک جوهر واحد هستند.
۲. **ظهور فیزیکیسم:** در اوایل قرن بیستم، با ظهور پوزیتیویسم منطقی و فیزیکیسم، زمینه برای طرح نظریه این‌همانی فراهم شد. فیلسوفانی چون رودلف کارناب و اتو نویراث از پیشگامان این جریان بودند.
۳. **نظریه این‌همانی نوعی:** در دهه ۱۹۵۰، فیلسوفانی همچون هربرت فایگل و جی. جی. سی. اسمارت، نظریه این‌همانی نوع را مطرح کردند. این نظریه مدعی بود هر نوع حالت ذهنی با یک نوع حالت فیزیکی مغز این‌همان است.
۴. **نظریه این‌همانی مصداقی:** در دهه ۱۹۶۰، فیلسوفانی نظیر دیوید لوئیس، نظریه این‌همانی مصداقی را مطرح کردند که مدعی بود هر نمونه خاص از یک حالت ذهنی با یک نمونه خاص از حالت فیزیکی مغز این‌همان است.
۵. **انتقادات و چالش‌ها:** از دهه ۱۹۷۰ به بعد، انتقادات جدی به نظریه این‌همانی وارد شد. فیلسوفانی از قبیل سول کریپکی و دیوید چالمرز استدلال‌های قوی علیه این نظریه مطرح کردند.

فیزیکیسم و اصول آن

برخی از فلاسفه بین دو تعبیر متفاوت از فیزیکیسم، فرق می‌گذارند؛ نخست فیزیکیسمی است که امر فیزیکی را با ابتناء بر فیزیک تعریف می‌کند و به‌صورت «فیزیک‌آلیسم» (physics-alism) نوشته می‌شود، و دیگری، فیزیکیسمی که در یک رویکرد کلی، مقابل «ذهن باوری»^۱ قرار می‌گیرد و به «فیزیکیسم» (physicalism) یا ناتورالیسم فلسفی معروف است (Jackson, 1997: 27). این دو تعبیر، در عمل مستقل از هم نیستند و بیشتر از حیث موضوع و روش اختلاف دارند. فیزیکیسم در تعریف خود از ماده به فیزیک‌آلیسم رجوع می‌کند و بین تعاریف و مفاهیم آن‌دو، هم‌پوشانی وجود دارد، با این تفاوت که فیزیک‌آلیسم مفاهیم و روش خود را فقط از علم فیزیک می‌گیرد ولی فیزیکیسم که مقابل ذهن باوری است، گاهی رهیافت خود را از «رابطه ذهن و بدن» به‌عنوان یک موضوع اخذ می‌کند و همین باعث می‌شود از حیث روش با فیزیک‌آلیسم تفاوت داشته باشد.

مزایای فیزیکیسم

سادگی: تبیین‌های فیزیکیستی، ساده و مقتصدانه است، زیرا ما را از به‌کار گرفتن واژگان یا مفاهیم پراکنده و ناهمگونی که در علوم غیر دقیق یافت می‌شود، بی‌نیاز می‌کند. از آنجاکه فیزیکیسم «علمی درباره هر چیز است»، تبیینی یک‌دست از تمام عالم ارائه می‌دهد و آن را به‌صورت واقعیتهای منظم به‌تصویر

می‌کشد؛ برای مثال، فیزیولوژیست می‌گوید آموختن، یک تغییر شیمیایی پایدار در مغز است و پیش‌فرض گرفتن فرایندهای فیزیکی-شیمیایی به وجهی مقتصدانه و یکنواخت، می‌تواند حالات روان‌شناختی انسان و سایر حیوانات را توضیح دهد؛ با این تفاوت که مکانیسم هر کدام به‌ترتیب پیچیده و ساده است. فیزیکیالیسم واقعیت را مشتمل بر پدیده‌های فیزیکی می‌داند؛ از این‌رو در جستجوی وحدت یافتن تمام علوم است (Melnyk, 2003: 17).

وحدت در تبیین: عالم در نگرش فیزیکیالستی واقعیتهای واحد است و در عین حال، نحوه ترکیبات آن نشان می‌دهد که ذومراتب است. فیزیکیالیسم تمام علوم را به یک علم واحد که مشحون از اصطلاحات و نظریه‌های فیزیکی است، فرو می‌کاهد؛ بدین ترتیب که می‌گوید عالم مراتب متعدد دارد که به‌سبب پیچیدگی و سادگی مکانیسم، با هم تفاوت دارند؛ مثلاً حیوانات از اندام، سلول، ملکول و در نهایت اتم ساخته شده‌اند. پس مزیت فیزیکیالیسم در مقایسه با سایر ایده‌ها در این است که مراتب عالم را به‌نحو متنازلی، وحدت می‌بخشد؛ یعنی رفتار سطح بالاتر را با عملکرد سطح پایین توضیح می‌دهد (Graham, 1998: 148).

محدودیت‌های فیزیکیالیسم

قیاس ذوحدین: کارل همپل می‌گوید: فیزیکیالیسم با یک قیاس ذوحدین روبه‌روست. از یک‌سو، اگر اصول فیزیکیالیسم بر فیزیک جدید استوار باشد می‌توان دلایل بسیاری برای غلط بودن آن آورد، زیرا فیزیک به‌عنوان یک علم، همیشه در حال جرح و تعدیل است (Melnyk, 2003: 12)؛ همان‌طور که مکانیک نیوتن با نظریات اینشتین تغییر کرد. فیزیک نوین نیز دیر یا زود دچار تحول خواهد شد. پس امکان غلط بودن مبانی فیزیکیالیسم که مبتنی بر فیزیک جدید است، وجود دارد. از سوی دیگر، اگر اصول فیزیکیالیسم بر نظریات فیزیکی که در آینده مطرح می‌شود، استوار باشد، پس نمی‌توان تعیین کرد که دقیقاً چه چیز فیزیکی است، زیرا مستقل از فیزیک نباید درباره مادی بودن پدیده‌ها صحبت کرد و نظریات فیزیکی کامل نیز هنوز تدوین نشده‌اند. هلمان در این‌باره می‌گوید:

فیزیک اخیر مطمئناً ناقص (حتی در وجودشناسی) و به‌همان اندازه در قوانین خود، نابسند است. این یک قیاس ذوحدین را مطرح می‌کند؛ یا اصول فیزیکیالیست بر فیزیک اخیر مبتنی شده است که در این صورت به‌هر دلیلی می‌توان اصول مورد نظر را غلط دانست؛ یا اینکه اصول مزبور غلط نیستند، که در این صورت تفسیر آنها مشکل است، زیرا مبتنی بر نظریه فیزیکی هستند که وجود ندارد. با این اوصاف ما فاقد یک ملاک کلی از شیء، ویژگی و قانون فیزیکی هستیم که مستقل از نظریه فیزیکی موجود، شکل گرفته باشد (Ibid).

بیشتر فیلسوفانی که یک تعریف کلی برای فیزیکیالیسم آورده‌اند، با قیاس همپل روبه‌رو شدند که از میان آنها می‌توان به جفری پولاند و فرانک جکسون اشاره کرد. جفری پولاند برای تعریف امر فیزیکیال بر دانش کنونی از فیزیک تأکید نمی‌کند و به‌صورت تلویحی، به انتظار یک فیزیک کامل است که دقیقاً حدود و ثغور ماده را مشخص کند؛ همین او را به دام بخش دوم از قیاس همپل می‌اندازد. فرانک جکسون نیز میگوید فیزیکیالیسم سه ملاک مناسب برای تعیین فیزیکی بودن اشیاء دارد که عبارتند از: (۱) غیرجاندار بودن، (۲) آنچه به‌طور کلی مربوط به فیزیک جدید است، (۳) آنچه نسبتاً خرد یا کوچک است. اینکه جکسون ملاک سوم را مستقل آورده، ظاهراً برای تأکید بر پدیده‌هایی است که مرئی نیستند و البته او به نسبی بودن این مسئله نیز اشاره می‌کند. این ایراد بر جکسون وارد است که قید «به‌طور کلی» را در ملاک دوم به کار می‌برد که دقیقاً دلالت آن مشخص نیست. این تعریف آزادمنشانه و کلی باعث می‌شود برخی بینه‌های اخیر فیزیکی را برای تعیین امر فیزیکیال کافی ندانند و مدعی شوند فقط یک فیزیک کامل می‌تواند درباره مادی یا غیرمادی بودن برخی از پدیده‌ها نظر بدهد. پس تعریف جکسون نیز به دام بخش دوم از قیاس همپل می‌افتد (Melnyk, 2003: 12-13).

بعضی برای گریز از قیاس ذوحدین همپل، به اصول کلی یا جان‌مایه فیزیکیالیسم^۲ که به فیزیک جدید یا قدیم، محدود نمی‌شود، اشاره می‌کنند. وابستگی فیزیکیالیسم به یافته‌های جدید علم فیزیک شاید در ابتدا موجب شود برای مثال، توماس هابز را فیزیکیالیست ندانیم، ولی می‌توان گفت هابز نیز فیزیکیالیست است، زیرا نگرش او نقاط مشترک زیادی با فیزیکیالیسم دارد. عامل اشتراک بین هابز و فیزیکیالیست معاصر را باید در اصولی جستجو کرد که فیزیکیالیسم بر اساس آن شکل می‌گیرد؛ پس روح یا جان‌مایه کلی فیزیکیالیسم در فیزیک امروز و آینده وجود دارد و هر دو را به صورت یک علم پایه مطرح می‌کند. با ظهور نظریات جدید فیزیکی، امکان این هست که قیود جدیدی در تعریف «امر فیزیکیال» اضافه شود و صورت‌بندی قبلی ما از فیزیکیالیسم تغییر کند، ولی اصول کلی آن به‌عنوان یک رهیافت متافیزیکی ثابت بماند. اگر به روح فیزیکیالیسم که از یک پارادایم علمی به پارادایم دیگر منتقل می‌شود، توجه کنیم، دیگر با قیاس ذوحدین همپل روبه‌رو نیستیم، زیرا در آن صورت، اصول فیزیکیالیسم را نظریات جزیی فیزیک، اعم از قدیم، جدید و آینده، تعیین نمی‌کند. فیزیک اخیر مجموعه نظریاتی است که فیزیکدان‌ها بر آن اتفاق نظر دارند و در آموزش فیزیک نیز به‌کار می‌رود. فیزیک اخیر شامل شاخه‌های متنوعی مثل ماده چگال که مربوط به پدیده‌های ماکرو و همچنین فیزیک ذرات و مکانیک کوانتوم است که به پدیده‌های میکرو می‌پردازد، و از سوی دیگر، می‌توان با قوانین میکرو ماکرو خواص یک پدیده را از اجزاء فیزیکی آن به‌نحو اشتقاقی دریافت (Ibid, 14-16).

دور باطل: این انتقاد بر فیزیکیالیسم وارد است که از یکسو امر فیزیکیال را بر اساس نظریات علم فیزیک تعریف می‌کند و از سوی دیگر، نظریات فیزیکی را درباره امر فیزیکیال می‌داند. فیزیکیالیسم برای تعیین قلمرو

خود باید تعریف روشنی از امر فیزیکیال داشته باشد، درحالی‌که در تعریف مفهومی آن، یک دور منطقی دیده می‌شود؛ یعنی امر فیزیکیال و نظریه فیزیکی مبتنی بر یکدیگرند و درنهایت به این نتیجه می‌رسیم که فیزیکیالیسم نیز مثل علم فیزیک، ماده را بدیهی و بی‌نیاز از تعریف دانسته است (Stoljar, 2001: 15).

نظریه این‌همانی ذهن و بدن

بعد از آنکه برای بسیاری از فلاسفه معلوم شد که دیدگاه رفتارگرایی در تبیین ذهن و حالات ذهنی ناتوان است، و از طرف دیگر زمینه مساعدی در علوم فیزیولوژی و اعصاب فراهم شد، نظریه این‌همانی ذهن و مغز در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ نظریه غالب گردید و فیلسوفانی چون پلیس، اسمارت و آرمسترانگ از آن دفاع می‌کردند. با توجه به این نظریه، ذهن همان مغز است و حالات ذهنی همان حالات مغزی. هر چند از حیث مفهومی حالات ذهنی با حالات مغزی متمایزند، اما از لحاظ مصداق وحدت دارند. تفاوت ظاهری و مفهومی بین حالات ذهنی و حالات مغزی ناشی از تفاوت روان‌شناسی عرفی و روان‌شناسی علمی است، آنچه که در زبان عرفی به آن درد یا خوشحالی گفته می‌شود، در زبان علمی به آن فعالیت سلول‌های عصبی C می‌گویند.

هدف واقعی نظریه‌پردازان این‌همانی، با الهام گرفتن از علم، دفاع از این‌همانی انواعی از پدیده‌ها، یعنی این‌همانی پدیده‌های ذهنی به‌طور کلی، با انواع خاصی از فرایندهای فیزیکی در مغز بود. دانشمندان علوم تجربی به موفقیت‌های چشم‌گیری در یکی گرفتن نوعی از پدیده‌های فیزیکی با نوعی دیگر دست یافته بودند و امید می‌رفت همان موفقیت در یکی گرفتن پدیده‌های ذهنی با پدیده‌های فیزیکی نیز به‌دست آید. ادعای اصلی نظریه این‌همانی، سادگی است: حالات ذهنی، حالات فیزیکی مغز هستند. یعنی هر نوع حالت یا فرایند ذهنی با نوعی حالت یا فرایند فیزیکی درون مغز یا سیستم عصبی مرکزی، این‌همانی عددی دارد. ما در حال حاضر به‌قدر کافی درباره کارکردهای ظریف مغز نمی‌دانیم تا بتوانیم این‌همانی‌های یادشده را به‌طور مشخص بیان کنیم، اما نظریه این‌همانی به این ایده متعهد است که پژوهش بیشتر درباره مغز سرانجام آنها را آشکار خواهد کرد.

نظریه این‌همانی که روایتی معاصر از ماده‌گرایی است، با وجود اینکه همه حالات ذهنی را حالات فیزیکی می‌داند، اما بر خلاف کارکردگرایی و رفتارگرایی، نظریه‌ای در باب معنا نیست. یعنی این طور نیست که این نظریه کلماتی مانند درد و تصور خیالی را بر حسب توصیف فرایندهای مغزی مورد تحلیل یا توصیف قرار دهد، زیرا چنین چیزی کاملاً بی‌معناست، بلکه این نظریه درباره این‌همانی اموری در این عالم بحث می‌کند که عبارات ما به آنها اشاره دارد و به آنها بازمی‌گردد. این دیدگاه طرق تفکری بازنمایی‌شده توسط اصطلاحات حالات آگاهی و شیوه‌های تفکری بازنمایی‌شده از طریق بعضی از اصطلاحات حالات عصبی و مغزی را درواقع راه‌های مختلفی از تفکر در باب حالات فیزیکی می‌داند (Carruthers, 1991: 31).

نظریه این‌همانی ذهن و مغز برخوردی انعطاف‌ناپذیر با اعتقاد به ذهن، به‌عنوان موجودی ذاتاً فیزیکی

دارد. پدیده‌های ذهنی چیزی جز پدیده‌های فیزیکی نیستند. نظریه این‌همانی، نمونه‌ای از یگانه‌انگاری و به تعبیر دقیق، یگانه‌انگاری مادی است؛ زیرا می‌گوید فقط جوهرهای مادی و حالات آنها وجود دارند، و دور از انتظار نیست اگر به عنوان نمونه‌ای از فیزیکالیسم نیز از آن یاد شود. لازم به ذکر است که در دهه ۱۹۶۰ نوعی رهیافت ماتریالیستی در میان فلاسفه تحلیلی شایع شد که مرهون عوامل بسیاری بود. یکی از آن عوامل، موفقیت علوم طبیعی و به ویژه بیوشیمی، در اثبات این مسئله بود که واقعیت‌های بیولوژیکی به واقعیت‌های شیمیایی متکی‌اند. خود این قضیه به اثبات این مسئله می‌انجامد که واقعیت‌های ذهنی در نهایت در قالب واژگانی درمی‌آیند که مستقیماً عملکرد سلول‌های عصبی را بیان می‌کنند و چنین نتیجه‌ای برای متولیان این نظریه بسیار گران‌بها بود (Macdonald, 1992: 17).

امروزه گسترده‌ترین آثار تدوین‌شده در حوزه این‌همانی ذهن و بدن، تحت تأثیر آثار جی. جی. سی. اسمارت بنا نهاده شده است. وی در مقاله مهم خود به نام «احساسات و فرآیندهای مغزی» به دفاع از دیدگاهی می‌پردازد که خودش آن را این‌همانی دقیق و محض احساسات و فرآیندهای مغزی می‌نامد؛ یک رابطه این‌همانی بین ذهن و مغز و از سنخ این‌همانی‌های علمی، از قبیل این‌همانی رعد و برق و آزاد شدن نیروی الکتریکی میان دو ابر (Ibid). آثار اسمارت بیشتر از آن جهت اهمیت یافته‌اند که در مقابل ایرادات و اشکالات علیه نظریه این‌همانی، پاسخ‌های نسبتاً مناسب و خوبی ارائه کرده است. این پاسخ‌گویی به اعتراضات در مقایسه با روایتی از این‌همانی که در آثار او مطرح شده است، نزد صاحب‌نظران این حوزه از اهمیت بیشتری برخوردار است. نظریه این‌همانی نوعی ادعا می‌کند که هر نوعی از حالت ذهنی با نوع خاصی از حالت مغزی یکی است. بنابراین، مثلاً در هر زمان و هر مکان، هر کسی دردی داشته باشد، مغز او در نوع خاصی از حالت فیزیکی خواهد بود، همانطور که در هر زمان و هر مکان، هر کسی با نوع ماده آب مواجه شود، با نوع ماده H_2O هم مواجه شده است. نمی‌توان پیشاپیش مشخص کرد که چه نوع حالت مغزی با احساس درد داشتن یکی خواهد بود، اما لازم است به روش تجربی و از طریق مشاهده حالات مغزی کسانی که درد می‌کشند، این موضوع کشف شود. اگر تناظر یک به یک، بین درد داشتن و وجود نوع خاصی از حالت مغزی در همه موارد بررسی‌شده دیده شود، طرفدار این‌همانی نوعی ذهن و مغز استدلال خواهد کرد که بهترین تبیین برای تناظر، این‌همانی موارد متناظر است. جملاتی مانند «ستاره صبح ستاره شب است»، یا «هماورد رستم پسر رستم است»، فقط شامل این‌همانی اشیای جزئی است و این چندان اهمیتی برای نظریه‌پرداز این‌همانی ندارد. آنها فقط مثال‌های ساده‌ای هستند که می‌توانند برای طراحی چارچوب اصلی نظریه‌ای که درباره ماهیت ذهن بسط می‌دهیم، مفید باشند.

این‌همانی نوعی تأکید می‌کرد که هر نوع حالت ذهنی با نوع معینی از حالت فیزیکی یکی است و این قاعده استثناء ندارد؛ این نکته‌ای است که این فرضیه را قوی و پر مدعا می‌کند. ما می‌پذیریم که آب همیشه باید H_2O باشد، اما آیا ناگزیریم بپذیریم که مثلاً درد در هر کجا و هر زمان، باید با شلیک عصب C یکی

باشد؟ آیا ممکن نیست درد در برخی از موارد در دیگر انسان‌ها یا در حیوانات، با نوع متفاوتی از حالت فیزیکی یکی باشد؟ اندکی پس از ظهور نظریه این‌همانی نوعی، این اندیشه که حالات ذهنی می‌توانند به صورت چندگانه تحقق یابند، باعث افول این نظریه در دهه ۱۹۷۰ شد. نظریه این‌همانی نوعی مستلزم این‌همانی مصداق‌های دو نوع مورد نظر است. اما عکس این قضیه صادق نیست؛ هر مصداقی از یک نوع حالت ذهنی می‌تواند با مصداقی از یک نوع حالت فیزیکی یکی باشد، اما لازم نیست مصداق نوع واحدی از حالات فیزیکی در همه موارد حضور داشته باشند (مسلین، ۱۳۹۱: ۱۲۹).

تردید در درستی نظریه این‌همانی نوعی معقول است. اینکه انواع مختلف ارگانیسم‌ها دست‌کم ممکن است در برخی از انواع حالت‌های نفسانی مثل درد، شریک باشند، پذیرفتنی و خردپسند است، حتی اگر اختلاف‌های کالبدشناسانه و فیزیولوژیکی آنها به قدری زیاد باشد که نتوانند در انواع حالت بدنی مربوط شریک باشند. بدین ترتیب، هیچ نوع حالت بدنی واحدی با این انواع حالت‌های نفسانی متناظر نخواهد بود. این امکان، قابلیت تحقیق حالت‌های نفسانی به طرق گوناگون و متعدد نامیده می‌شود. البته قابل تصور است که زیست‌شناسی روزی حالت‌های فیزیولوژیکی را به گونه‌ای مشخص کند که به شکل نسبتاً خوبی با انواع حالت‌های نفسانی متناظر باشد، اما نمی‌توان تضمین داد که چنین کاری اتفاق می‌افتد (هارت، ۱۳۸۱: ۶۱). از معایب این‌همانی نوعی آن است که بیش از حد لزوم محدود کننده است. چرا ذهن‌مندی بایدها محدود به انسان و ساختار زیستی انسان باشد؟ چرا ذهن‌مندی نتواند در دستگاه‌های فیزیکی کاملاً متفاوت، مانند ساختار زیستی نهنگ‌ها، موجودات فضایی یا حتی دستگاه‌های غیر زنده که در ربات‌ها و آدم ماشینی‌ها یافت می‌شود، تحقق یابد؟ فقط تجربه و نه نظریه‌پردازی فلسفی پیشینی، می‌تواند به ما بگوید که آیا این‌ها حقیقتاً ممکن هستند یا نه؟

در پاسخ به نظریه این‌همانی مصداقی استدلال کرده‌اند که ما می‌توانیم نظریه نوعی را حفظ کنیم، به شرط آنکه قلمرو آن را محدود کنیم، و تا آنجا پیش رفته‌اند که روایت خاصی از آن را تصور کرده‌اند که فقط در نوع خاصی صادق است. بنابراین در انسان‌ها درد همیشه عبارت است از شلیک فیبرهای عصبی C، اما در میمون‌ها عبارت است از شلیک فیبرهای عصبی مثلاً D، و به همین ترتیب در سایر انواع و گونه‌ها. اما به هیچ وجه نمی‌توان اطمینان حاصل کرد که حتی این روایت از این‌همانی نوعی (محدود به انواع) نیز صادق باشد، چرا که می‌توان تحقق‌پذیری چندگانه را حتی در مورد افراد یک نوع و گونه را نیز به شکلی متناسب مطرح کرد؛ بدین صورت که وجود درد در من و شما متفاوت از هم باشد، یعنی در من با شلیک عصب‌های C تحقق یابد، در حالی که در شما با شلیک عصب‌های R. پس هیچ تضمینی نیست که بتوانیم درد را در نوع انسان با شلیک یک نوع واحد از عصب‌ها این‌همان بدانیم.

حتی می‌توان تحقق‌پذیری چندگانه را به نحوی شدید و افراطی نیز مطرح کرد. مثلاً درد پای من که امروز بر اثر زمین خوردن ایجاد شده، با درد همان پا که دیروز بر اثر اصابت سنگ به وجود آمده بود، متفاوت است،

چراکه در مورد اول، عصب‌های C شلیک کرده‌اند و در درد دوم، عصب‌های D؛ از این رو حتی در یک شخص نیز نمی‌توان قائل به این‌همانی انواع شد، و تنها می‌توان در مورد این‌همانی یک مصداق با مصداق دیگر اظهار نظر کرد. بدین ترتیب، نظریه این‌همانی مصداقی ظاهراً معقول‌تر از نظریه این‌همانی نوعی است. اما پذیرفتن نظریه این‌همانی مصداقی منجر به این اشکال می‌شود که پایه‌های کل طرح یکی گرفتن امر ذهنی با امر فیزیکی در معرض خطر سست شدن قرار می‌گیرد (مسلین، ۱۳۹۱: ۱۲۹-۱۳۱).

بنابر نظریه این‌همانی، انواع حالات ذهنی با انواع حالات مغزی یکسان هستند. این تأکید بر این‌همانی انواع مورد چالش قرار گرفته است. در میان فلاسفه ذهن معاصر اتفاق‌نظری وجود دارد بر اینکه این‌همانی انواع که توسط طرفداران نظریه این‌همانی مطرح می‌شود، یا باید محدودتر شود یا با این‌همانی مصداقی جایگزین شود. تحقق‌پذیری چندگانه حتی در افراد یک نوع باعث شده برخی فلاسفه ذهن، حتی صورت محدود شده نظریه این‌همانی را نیز طرد کنند. بنا بر نظر آنان، آنچه حداکثر می‌توانیم بگوییم آن‌است که نمونه هر حالت ذهنی دارای این‌همانی با نمونه برخی حالات مغزی است. به عبارت دیگر، این گروه از فلاسفه صرفاً این‌همانی نمونه‌ها میان حالات مغزی و ذهن را تأیید می‌کنند (ریونز کرافت، ۱۳۸۷: ۷۹-۸۲). درست عکس نظریه این‌همانی مصداقی، به نظر می‌رسد نظریه این‌همانی نوعی شکلی از مکاتب ماده‌گرایی تحویل‌گرا باشد، چراکه این نظریه که خواص ذهنی همان خواص فیزیکی هستند، این ایده را در خود دارد که خواص ذهنی چیزی بیش از خواص فیزیکی نیستند. به این ترتیب، نظریه این‌همانی نوعی نظریه ماده‌گرایی بسیار قوی و استوار در مورد امور ذهنی است (Kim, 1998: 61-62).

نقاط قوت نظریه این‌همانی

به دلایل متعدد، اگر بتوان روایتی کارآمد از نظریه این‌همانی ساخت، آموزه جذابی خواهد بود. اولاً، نظریه‌ای نسبتاً ساده است، چراکه می‌گوید حالات ذهنی صرفاً حالات مغزی‌اند. در شرایط یکسان، نظریه ساده‌تری که فرض‌های کمتری دارد و می‌تواند با اصل موضوع قرار دادن موجودات یا ویژگی‌های کمتری حرکت کند، نظریه ارجح خواهد بود. برخلاف دوگانه‌انگاری که باید هم جوهرهای مادی و هم جوهرهای غیر مادی را مفروض بگیرد و همچنین، برخلاف دوگانه‌انگاری ویژگی‌ها که باید هم ویژگی غیرفیزیکی و هم ویژگی‌های فیزیکی را فرض کند، نظریه این‌همانی می‌تواند فقط با اشیای فیزیکی و ویژگی‌های فیزیکی کار خود را پیش ببرد.

ثانیاً، با این نظریه، مشکل دکارت درباره اینکه چگونه ذهن می‌تواند بر بدن اثر بگذارد، به کلی از میان می‌رود. اگر حالات ذهنی همان حالات مغزی‌اند، در این صورت، مسئله تعامل ذهن و بدن از میان می‌رود، زیرا آنچه در ابتدا علیت ذهنی-فیزیکی به نظر می‌رسد، سرانجام معلوم می‌شود علیت فیزیکی-فیزیکی است. رویدادهای فیزیکی در مغز جزء سلسله فیزیکی بسته‌ای هستند که از محرک‌های فیزیکی در محیط شخص آغاز می‌شوند، این‌ها هم به سهم خود، موجب خروجی‌های رفتاری‌ای می‌شوند که تغییراتی را در

عالم بیرون از بدن انسان پدید می‌آورند. وقتی ما علیت را کاملاً فیزیکی-فیزیکی بدانیم، دست‌کم از تبیین چگونگی تأثیر جوهر غیرفیزیکی بدون بُعد بر ماده ممتد، معاف هستیم.

ثالثاً، این نظریه ما را قادر می‌سازد بی‌درنگ دریابیم که چرا تغییرات ناشی از جراحی، بیماری، جراحی و مواد مخدر در مغز، همراه با تغییراتی در کارکرد ذهن است. به‌همین نحو، می‌توانیم دریابیم چرا هرچه در مقیاس تکاملی بالاتر می‌رویم، افزایش حجم و پیچیدگی مغز، کاملاً متناظر با پیشرفت توانایی‌های عقلی و غنای حیات ذهنی است (مسلین، ۱۳۹۱: ۱۳).

اشکالات وارد به نظریه این‌همانی

انبوهی از مشکلاتی که متوجه نظریه این‌همانی شده است، ناشی از طرف‌داری و جانب‌داری از نظریه این‌همانی نوعی است. بنابراین بسیاری از اشکالات را ذیل عنوان این‌همانی نوعی مطرح می‌کنیم و چنانچه هر کدام از اشکالات متوجه نظریه این‌همانی مصداقی نیز باشد، به‌تناسب موقعیت و ذیل روایت‌های مختلف این‌همانی مصداقی مطرح و بحث خواهد شد.

چرچلند در کتاب *ماده و آگاهی* می‌گوید: هیچ‌یک از استدلال‌هایی که علیه نظریه این‌همانی مطرح می‌شود، گیرایی ۲۰ سال پیش^۳ را ندارد، چراکه آشنایی با نظریه این‌همانی و آگاهی فزاینده از نقش مغز، احساس غرابتی را که این ادعاها در مورد محتوای سمانتیک فرایندهای مغزی ایجاد می‌کنند، سست کرده است. اما حتی اگر همچنان معتقد باشیم که نظریه این‌همانی دچار اغتشاش معناشناختی است و استدلال-های مدافع این ایراد هنوز هم برایمان گیرا باشند، باز هم وزن چندانی ندارند. پیش از آنکه موجی بودن پدیده‌های صوت و نور پذیرفته شود، این ادعا که صوت دارای طول موج است یا اینکه نور فرکانسی دارد نیز همین قدر اپذیر می‌نمود (چرچلند، ۱۳۸۶: ۵۸). معلوم شده است که نظریه این‌همانی در مقابل اعتراضات و اشکالات عمدتاً ضد ماتریالیستی بسیار پابرجاست، اما ایرادات دیگری که از جانب روایت‌های ماتریالیستی رقیب مطرح می‌شوند، تهدیدهای بسیار جدی‌تری علیه نظریه این‌همانی هستند (همان، ۶۵).

دو راه عمده برای استدلال علیه نظریه این‌همانی وجود دارد؛ راه اول، توسل به اصل لایب‌نیتس، مبنی بر عدم تمایز دو هویت دارای این‌همانی؛ راه دوم، توسل به ویژگی تحقق‌پذیری چندگانه، که باعث تفکیک میان این‌همانی نوعی و این‌همانی مصداقی می‌شود.

طبق اصل عدم تمایز این‌همانی‌های لایب‌نیتس، اگر الف و ب دارای نسبت این‌همانی باشند، آنگاه آنها در همه ویژگی‌هایشان شریک هستند. اصل لایب‌نیتس می‌تواند در مورد مصادیق و انواع به‌کار رود. اگر همان‌طور که طرفداران نظریه این‌همانی ادعا می‌کنند، درد همان تحریک اعصاب C است، آنگاه هر ویژگی‌ای که درد دارد، ویژگی تحریک اعصاب C هم هست و بر عکس. در نتیجه اگر بتوان ویژگی‌ای را برای درد پیدا کرد که ویژگی تحریک اعصاب C نباشد، یا برعکس ویژگی‌ای برای تحریک اعصاب C پیدا کرد که ویژگی درد نباشد، در آن صورت نشان داده‌ایم که نظریه این‌همانی درست نیست.

در اشکال مربوط به توسل به ویژگی تحقق‌پذیری چندگانه، هیلاری پاتنم در مقاله «چیستی حالات ذهنی» (Putnam, 1975) می‌گوید: پیدا کردن موجوداتی که درد در آنها یک فرایند فیزیولوژیکی متفاوت با درد در انسان باشد، سخت و غیرممکن نیست؛ یا به عبارتی درد در انواع مختلف موجودات با انواع مختلفی از حالات فیزیکی یا فیزیولوژی این همان است. پاتنم معتقد است نمی‌توانیم بگوییم «درد = فرایند X در مغز»، چرا که ممکن است در عضوی دیگر «درد = فرایند Y در مغز» باشد، یا در عضوی دیگر، «درد = فرایند Z» (O'Coner and Robb, 2003, 216-219).

وقوع تبعی

وقوع تبعی یا فراویدادگی (supervenience)، یک دیدگاه یگانه‌انگاری غیرتحویلی در فلسفه ذهن متأخر، و نماینده برجسته آن دونالد دیویدسن است. دیویدسن با انکار تحویل یک‌جای امر ذهنی به امر فیزیکی، قوانین رابطی را که رویدادهای دارای توصیفات ذهنی را به رویدادهای دارای توصیفات فیزیکی مرتبط می‌سازند، منتفی دانست و قائل به خوانشی از نظریه این‌همانی مصداقی، با عنوان نظریه وقوع تبعی شد. به اعتقاد دیویدسن، رویدادها را باید هم طراز با جوهرهای منطقی، امور جزئی، تکرارناپذیر و انضمامی دانست. از آنجاکه او منکر دوگانه‌انگاری جوهری است، معتقد است رویدادهای صرفاً ذهنی وجود ندارد، بلکه فقط رویدادهای فیزیکی وجود دارند. اما رویدادهای فیزیکی نه فقط ویژگی‌های فیزیکی دارند که بر حسب آنها فیزیکی‌اند، بلکه به نحوی تحویل‌ناپذیر، ویژگی‌های ذهنی هم دارند. بدین ترتیب، او سرانجام از یگانه‌انگاری غیرتحویلی دفاع می‌کند (چرچلند، ۱۳۸۶: ۴۰).

اما صرف گفتن اینکه رویدادهای جزئی دارای ویژگی‌های ذهنی غیرقابل تحویل و نیز ویژگی‌های فیزیکی‌اند، به شدت نامطلوب به نظر می‌رسد، زیرا رابطه ویژگی‌های ذهنی با ویژگی‌های فیزیکی را تبیین‌نشده رها می‌کند. آیا قرار است به عنوان واقعیتی ساده بپذیریم که این دو نوع ویژگی به عنوان ویژگی رویدادها، هم‌بودی دارند و یکی بر حسب دیگری قابل تبیین نیست؟ آیا همان‌طور که یک چیز ممکن است صرفاً به صورت اتفاقی، هم قرمز و هم مربع شکل باشد، این ویژگی نیز حامل هیچ نوع ارتباط ذاتی یا تبیینی با یکدیگر نیستند؟ (همان، ۲۴۰).

دیویدسن برای غلبه بر این مشکل و برای نزدیک‌تر کردن رابطه ویژگی‌های ذهنی به ویژگی‌های فیزیکی، بدون آنکه آنها را به ویژگی‌های فیزیکی تحویل برده یا با آنها یکی بگیرد، رابطه زیر را میان این دو نوع ویژگی پیشنهاد می‌کند. او می‌گوید ویژگی‌های ذهنی بر ویژگی‌های فیزیکی فراویداده (supervene) می‌شوند. معنای لغوی این کلمه ناآشنا و واقعاً مبهم، «بر سر چیزی قرار گرفتن» است. لب مطلب این است که یک پدیده، یعنی پدیده تابع، بر روی پدیده پایه‌ای‌تری که پدیده اول ویژگی و وجودش را مدیون آن است، یعنی بر روی پدیده متبوع و پایه، ظاهر می‌شود (همان: ۲۴۰ و ۲۴۲).

دیویدسن در مقام تبیین نظریه وقوع تبعی می‌گوید: هرچند این نظریه نافعی وجود قوانین روانی-فیزیکی

است، اما با این دیدگاه سازگار است که صفات ذهنی، به یک معنا، وابسته به صفات فیزیکی یا تابع آنها هستند. چنین وقوع تبعی‌ای را می‌توان بدین معنا گرفت که امکان ندارد دو رویداد در همه جنبه‌های فیزیکی یکسان، اما در برخی جنبه‌های ذهنی، متفاوت باشند، یا یک چیز نمی‌تواند بدون تغییر در جنبه فیزیکی، در جنبه ذهنی تغییر کند (Davidson, 1980: 214).

این توصیف از وقوع تبعی بیش از حد موجز است. درواقع، همان‌طور که کیم گفته است، این توصیف شبیه به نکته‌ای استطرادی یا اتفاقی در متن اثر دیویدسن است (Kim, 1998: 5-6). با این حال، در پرتو مطالب بسیاری که از آن پس درباره وقوع تبعی انتشار یافته، اکنون می‌توان آنچه را برای رابطه وقوع تبعی اساسی است، به دست آورد. به نظر می‌رسد توصیف دیویدسن از وقوع تبعی، به همراه اشارات برگرفته از سیاق توصیف وی، دارای سه عنصر است (مسلین، ۱۳۹۱: ۲۴۱):

۱. **تحویل ناپذیری:** پدیده‌ها یا واقعیت‌های تابع، به‌طور تحلیلی و از طریق تعریف یا به‌لحاظ وجودی، قابل تحویل به واقعیت‌ها یا پدیده‌های متبوع نیستند. پدیده‌های تابع، علاوه بر پدیده‌های متبوع و پایه، وجود دارند. بر خلاف آنچه در نظریه این‌همانی نوعی پذیرفته می‌شود، در نظریه این‌همانی مصداقی، حتی اگر برخی توصیف‌های عام‌تر درباره وقوع تبعی را در نظر نگیریم، ویژگی‌های ذهنی را نه از طریق تعریف و نه به‌لحاظ وجودی، نمی‌توان به ویژگی‌های فیزیکی تحویل کرد. تفکیک صریح دیویدسن در عبارت فوق میان ویژگی‌های ذهنی و ویژگی‌های فیزیکی، مؤید این خصوصیت رابطه وقوع تبعی است.

۲. **هم‌تغییری:** پدیده‌های تابع با تغییرات در پایه و پایگاه متبوع زیرین، تعین می‌یابند و با آنها هم‌تغییرند؛ بدین معنا که تغییر در پدیده تابع می‌تواند وجود داشته باشد، اگر و تنها اگر، تغییر در پدیده متبوع و پایه وجود داشته باشد، و نه برعکس. پس تغییر در پایه متبوع بالضروره مستلزم تغییر در ویژگی‌های تابع نیست. در مورد رابطه ذهن و بدن، فرضیه تحقق‌پذیری چندگانه به این پرسش پاسخ می‌دهد که چرا امر فیزیکی می‌تواند تغییر کند، بدون اینکه امر ذهنی تغییر کند؟ این فرضیه درنهایت به این‌همانی مصداقی می‌انجامد که طبق آن، نوع واحدی از حالت ذهنی، قابل تحقق در انواع گوناگونی از آرایش‌های فیزیکی است. راه دیگر برای توضیح معنای هم‌تغییری این است که بگوییم دو امر جزئی نمی‌توانند در ویژگی‌های تابع متفاوت باشند، مگر آنکه تفاوتی در ویژگی‌های متبوع داشته باشند. به تعبیر دیگر، اگر دو امر جزئی در ویژگی‌های سطح متبوعشان، دقیقاً همانند یکدیگر باشند، باید به‌لحاظ ویژگی‌های سطح تابعشان از یکدیگر قابل تمیز نباشند؛ چنانکه فی‌المثل یک رونوشت دقیق و مولکول به مولکول فیزیکی از شما، باید به‌لحاظ ذهنی دقیقاً همانند شما باشد.

۳. **وابستگی:** پدیده‌های تابع از پدیده‌های متبوع پایه ظاهر می‌شوند و برای وجودشان وابسته به آنها هستند؛ آنها همچنین صفت خاص‌شان را مدیون پدیده‌های پایه هستند. این وابستگی نامتقارن است. در سیاق نظریه این‌همانی مصداقی، وجود امر ذهنی و ویژگی‌های آن به‌وسیله امر فیزیکی تعین می‌یابد. تقدیمی

که این نظریه به امر فیزیکی می‌دهد، روشن می‌کند که این نظریه صورت ضعیفی از فیزیکالیسم است. امر فیزیکی مقدم است، اما تا آنجا که امر ذهنی به امر فیزیکی تحویل نشود یا به نفع آن حذف نشود. پس این کاربرد خاص وقوع تبعی، به یگانه‌انگاری غیر تحویلی یا دوگانه‌انگارهای ویژگی می‌انجامد؛ به این معنا که دو نوع ویژگی متمایز فیزیکی و ذهنی وجود دارد، اما در نهایت، امر ذهنی فقط به سبب امر فیزیکی وجود دارد و نمی‌تواند مستقل از آن تغییر کند.

علیت ذهنی

علیت ذهنی در زمره مهم‌ترین مسائلی است که در فلسفه ذهن مطرح است. بسیاری از موضوعاتی که در این حوزه شکل می‌گیرد بر محور این مسئله است که چه نوع هم‌کنشی بین ذهن و بدن وجود دارد؟ بحث علیت ذهنی دو پرسش اساسی را دنبال می‌کند که یکی ناظر به چرایی و دیگری ناظر به چگونگی رابطه علی بین ذهن و بدن است. اینکه آیا حالت ذهنی علت رفتار است، ناظر به پرسش از چرایی است و اینکه حالت ذهنی چگونه رفتار را ایجاد می‌کند، مربوط به پرسش از چگونگی است. اگر حالت ذهنی را علت رفتار ندانیم، تبیین‌های روان‌شناختی که رفتار آدمی را با رجوع به جهت‌گیری ذهنی معقول می‌کند، بی‌معنی خواهد شد و عاملیت انسانی که محور مسئولیت اخلاقی است، مورد تردید قرار می‌گیرد. پس اگر علّیت ذهنی را نفی کنیم، چیزی به عنوان خود یا عامل انسانی که مسئول رفتار است، ثابت نمی‌شود و مسئولیت هر کس در قبال رفتارهای خود، با شکاکیت فلسفی مواجه می‌شود. بسیاری از مباحثی که اکنون در فلسفه ذهن دیده می‌شود، حاصل تلاش اندیشمندان در پرداختن به پرسش از چگونگی یا کشف مکانیسم رابطه علی بین ذهن و بدن است. الگوهای مختلفی که برای تبیین رابطه ذهن‌بدن ارائه می‌شود، مسبوق به تعریفی است که فلاسفه از طبیعت ذهن و بدن دارند. پس با بررسی این پرسش که چه مکانیسم علی بین حالات ذهن و رفتار برقرار است، می‌توان درکی جامع از نظریات موجود در فلسفه ذهن پیدا کرد.

مسئله علّیت ذهنی در فلسفه کلاسیک مبتنی بر دوگانه‌انگاری جوهری بود، ولی در فلسفه معاصر در بستر دوگانه‌انگاری ویژگی مطرح می‌شود؛ زیرا سؤال از چگونگی هم‌کنشی ذهن و بدن، مسبوق به تمایز بین آن دو از حیث جوهر یا ویژگی است. امروزه تبیین رابطه ذهن و بدن عموماً با توسل به نظریات فیزیکالیستی صورت می‌گیرد، ولی میزان پای‌بندی هر یک از نظریات به اصول فیزیکالیسم، متفاوت است و همین امر باعث گونه‌گونی و تنوع نظریات می‌شود. مسئله علّیت ذهنی، زمانی مطرح می‌شود که خواص ذهنی و فیزیکی را متمایز از هم بدانیم و در تبیین اینکه چگونه این خواص متمایز می‌توانند هم‌کنشی علی داشته باشند، با یک معضل فلسفی روبه‌رو شویم.

در یک نگاه کلی، فیزیکالیسم به نظریات تحویل‌گرا و غیر تحویل‌گرا تقسیم‌بندی می‌شود که درجه الزام هر یک از این نظریات و بالتبع، نحوه پاسخ‌گویی هر کدام به مسئله علّیت ذهنی، متفاوت از دیگری است. اصل انسداد علی و عدم تعین چندعاملی، حدود و ثغور فیزیکالیسم را مشخص می‌کند؛ چنانکه

فیزیکالیستی بودن یک نظریه با میزان پای‌بندی به این اصول، تعیین می‌شود. اصل دیگر فیزیکالیسم این است که تنها زنجیره‌ای از عوامل فیزیکی می‌توانند در تبیین کامل از یک پدیده شرکت کنند. اصل «کامل بودن تبیین فیزیکی» با اصل دیگری تحت عنوان «عدم تعین چندعاملی» تکمیل می‌شود. بنا بر اصل عدم تعین چندعاملی، دو زنجیره ناهمگون و متفاوت از وقایع نمی‌توانند در ایجاد معلول شرکت کنند؛ یعنی رفتار، ناشی از تعامل امور فیزیکی و غیرفیزیکی نیست بلکه تنها پدیده فیزیکی در ایجاد رفتار نقش علی ایفا می‌کند. فیزیکالیسم نمی‌تواند «علیت چندعاملی» را بپذیرد، چراکه بر اساس اصل انسداد علی در قلمرو فیزیکالیسم، هر تغییری که در عالم اتفاق می‌افتد، یک تبیین ماتریالیستی دارد؛ زیرا علت ایجادکننده آن، دارای مکانیسم فیزیکی است. پس بین فیزیکالیسم و اصل انسداد علی باید رابطه‌ای دوسویه باشد، به‌طوری‌که نفی یکی مستلزم نفی دیگری باشد؛ زیرا هر رویدادی که در این عالم اتفاق می‌افتد، یک تبیین علی کاملاً فیزیکی دارد و نمی‌توان وجود دو تبیین مستقل از یک رویداد را پذیرفت.

نظریات فیزیکالیستی معاصر در پاسخ به مسئله علیت ذهنی، یا از اساس دوگانه‌انگاری و ویژگی را نفی یا تبیین می‌کنند. جریان نفی یا تبیین علیت ذهنی در نظریات فیزیکالیستی وابسته به این است که هر نظریه تا چه اندازه خود را به اصل انسداد علی و عدم تعین چندعاملی، ملزم می‌کند. فیزیکالیست بسته به اینکه تحویل‌گرا یا غیرتحویل‌گرا باشد، در مورد علیت ذهنی با یک قیاس ذوحیدین روبه‌رو می‌شود که یک سوی آن شبه پدیدارگرایی و سوی دیگر آن خلط وجودشناختی و معرفت‌شناختی است.

برخی از نمونه‌های فیزیکالیسم غیرتحویل‌گرا، مثل کارکردگرایی، با این مسئله روبه‌رو می‌شوند که علیت ذهنی چگونه ممکن است؟ کارکردگرایی حالت ذهنی و فیزیکی را مربوط به دو سطح متفاوت می‌داند که قابل تحویل به یکدیگر نیستند. در کارکردگرایی حالت ذهنی یک ویژگی مرتبه دوم است که تنها با نقش علی خود شناخته می‌شود و متمایز از ساختار فیزیکی خودش است. در این نحله، دقیقاً مشخص نمی‌شود که حالت ذهنی و فیزیکی، چگونه می‌توانند رابطه علی داشته باشند؟ در کارکردگرایی اغلب گفته می‌شود بین حالات ذهنی نیز رابطه علی هست، ولی هیچ‌کس به تفصیل درباره مکانیسم رابطه علی بین حالات ذهنی سخن نمی‌گوید. از آنجاکه کارکردگرایی استقلال روان‌شناسی را در مقابل علوم فیزیکی می‌پذیرد، به نقشی که حالات ذهنی در تبیین رفتار دارد، توجه می‌کند. در کارکردگرایی گرایش‌های گزاره‌ای به‌عنوان دلیلی برای عقلانی کردن رفتار انسان لحاظ می‌شوند و از این جهت کارکردگرایی تبیین روان‌شناختی را جایگزین علیت ذهنی می‌کند.

کارکردگرایی، محاسبات هر حالت ذهنی در ارگانیسم را با حالتی از جدول ماشین تورینگ یکسان می‌داند. در این نظریه که از حالت ذهنی با محتوای محدود حمایت می‌کند، تنها شرایط فیزیکی ارگانیسم، تعیین‌بخش حالات ذهنی است (Putnam, 1975: 200). در مقابل، کارکردگرایی اجتماعی مدافع نظریه حالت ذهنی با محتوای وسیع است؛ یعنی محتوای حالت ذهنی ماحصل ارتباط فعال ارگانیسم با عوامل

محیطی و تاریخی نیز هست و صرفاً با شرایط فیزیکی (درونی) تعیین نمی‌شود (Idem, 1984: 140-153). وقتی محتوای بازنمایی یک فکر ناشی از خواص فیزیکی یا بدنی سوژه نباشد، این مسئله مطرح می‌شود که این حالت ذهنی با محتوای وسیع چگونه می‌تواند رفتار را ایجاد کند؟ یا محتوای این افکار چه نقش علی در حیات روان‌شناختی ما خواهد داشت؟

نظریه حالت ذهنی با محتوای وسیع با تمثیل زیر مورد انتقاد قرار می‌گیرد: ماشین نوشابه‌ای را تصور کنید که در قبال سکه ده تومانی، نوشابه می‌دهد. درواقع ماشین طوری تنظیم شده که جنس سکه ده تومانی را تشخیص می‌دهد، یعنی یک نوع تناسب علی بین خواص فیزیکی سکه و قطعه‌ای از ماشین برقرار شده است. ماشین ارزش سکه را که محصول ارتباط با عوامل بیرونی است تشخیص نمی‌دهد، بلکه واکنش آن صرفاً در مقابل ویژگی فیزیکی سکه است (Dennett, 1997: 290). بر همین قیاس، معنای یک جهت‌گیری گزاره‌ای که محصول ارتباط گسترده با عوامل بیرونی است، اقتضای علی ندارد. پس توان علی یک حالت ذهنی برای ایجاد رفتار، با رجوع به خواص فیزیکی ارگانیزم قابل توضیح است.

در مورد حالات ذهنی التفاتی این سؤال مطرح است که چگونه این حالات التفاتی، رفتار را ایجاد می‌کنند؟ پاسخ درتسکی این است که ویژگی التفاتی برای ایجاد «معلول به‌عنوان رفتار» (cause as behavior) مناسب است، ولی خواص فیزیکی برای ایجاد «معلول به‌عنوان حرکات بدنی» (cause as bodily movement) مناسب‌اند. او بین رفتار و حرکت بدنی فرق می‌گذارد، زیرا رفتار را حرکتی معقول می‌داند که بر اساس هدف از قبل تعیین‌شده سوژه، محقق می‌شود ولی حرکت بدنی بنا بر اقتضائات صرفاً فیزیکی شکل می‌گیرد (Dretske, 1988: 79-78). این نقد بر درتسکی وارد است که ارتباط مفهومی بین حالت ذهنی التفاتی و رفتار را به نوعی اقتضای تبیینی سوق می‌دهد. ولی پرسش اصلی این است که آیا واقعاً محتوا یا معنای حالت ذهنی، علت یک پدیده فیزیکی مثل رفتار است؟ درتسکی معتقد است محتوای یک حالت ذهنی نمی‌تواند نقش علی داشته باشد. او محتوا یا معنای یک جهت‌گیری ذهنی را علت پدیده فیزیکی نمی‌داند، ولی حالت ذهنی را تبیین‌کننده رفتار می‌داند. بدین ترتیب، او علّیت ذهنی را که جنبه متافیزیکی دارد، با استراتژی تبیین که جنبه معرفت‌شناختی دارد، خلط می‌کند.

نتیجه

نظریه این‌همانی ذهن و بدن یا این‌همانی ذهن و مغز دو خوانش مهم دارد: یکی نظریه این‌همانی نوعی و دیگری نظریه این‌همانی مصداقی. در کنار این دو خوانش، دونالد دیدیویدسون، فیلسوف تحلیلی معاصر، نظریه‌ای را تحت عنوان نظریه وقوع تبعی مطرح کرده که بر اساس آن، رویدادهای ذهنی بر رویدادهای فیزیکی استوار هستند و با این همه، نمی‌توان رویدادهای ذهنی را به رویدادهای فیزیکی تحویل کرد. این خوانش دیویدسون نه خوانشی در عرض دو خوانش دیگر، بلکه خوانشی از نظریه این‌همانی مصداقی به‌شمار می‌آید. نظریه این‌همانی همچون اغلب نظریات مطرح در فلسفه ذهن معاصر، از قبیل

رفتارگرایی و کارکردگرایی، نظریه‌ای فیزیکالیستی است. خوانش نخست این نظریه نقاط قوت و ضعفی داشت که به برخی از آنها اشاره شد، و همین کاستی‌ها موجب طرح خوانش دوم از این نظریه شد که تا حد زیادی برکنار از کاستی‌های خوانش نخست بود. نظریه این‌همانی مصداقی نیز خالی از اشکال نبود و انتقادات وارد شده بر آن، فیلسوفانی چون دیویدسون را به طرح نظریات جدیدی در جهت رفع کاستی‌های این نظریه برانگیخت؛ نظریه وقوع تبعی دیویدسون حاصل این تلاش بود. در این مقاله کوشیدیم با تبیین نظریه این‌همانی از منظر بعضی فیلسوفان تحلیلی معاصر، پاره‌مباحث پیرامونی آن را تحلیل و بررسی کنیم.

یادداشت‌ها

۱. ذهن‌باور (mentalists) هر چیز را بر اساس تجربه سوژکتیو تعریف می‌کند. در این رویکرد مثلاً، ویژگی دایره به چیزی تحویل می‌یابد که کیفیت دایره بودن را برای شیئی خاص دارد. البته ذهن، باور ایدئالیست نیست، زیرا معتقد است واقعیت‌هایی بیرون از ما وجود دارد که ممکن است ادراک شود یا مورد ادراک قرار نگیرد. محور اصلی نظریه ذهن‌باوری این است که هر حالتی از امور به یک تجربه سوژکتیو قابل فروکاستن است. ذهن‌باوری با همه‌روان‌انگاری (panpsychism) نیز فرق می‌کند، زیرا در همه‌روان‌انگاری، هر شیء علاوه بر خواص مادی، یک ویژگی ذهنی دارد، ولی ذهن‌باور می‌گوید ویژگی فیزیکی هر شیء، فی نفسه ذهنی است (McGinn, 2001: 261).
۲. موضع فیزیکالیستی نسبت به جهان، متعهد به پذیرش دو اصل است: (۱) بستگی علی جهان فیزیک و (۲) انحصار علی یا اصل طرد علی. بر اساس اصل اول، چنانچه یک رویداد فیزیکی در لحظه دارای علتی خاص باشد، این علت در لحظه فقط و فقط علتی فیزیکی است. اصل دوم می‌گوید: چنانچه رویداد e علت کافی c در لحظه t داشت، هیچ رویدادی در لحظه t و متمایز از c نمیتواند علت e محسوب شود. بر اساس اصل طرد، علت کافی c رویداد e در لحظه t، میتواند فیزیکی یا ذهنی باشد. با این حال، در صورتی که اصل طرد را با اصل بستگی علی فیزیک پیوند دهیم و رویداد e ماهیتی مطلقاً فیزیکی داشته باشد، ادعای اخیر رد می‌شود. در نتیجه طبق این دو اصل هم‌پیوند، تنها رویدادهای فیزیکی میتوانند علت رویدادهای فیزیکی دیگر باشند (Kim, 2005: 17).
۳. نویسنده در سال ۱۹۸۳ این کتاب را نوشته، بنابراین منظور وی از ۲۰ سال پیش، حدوداً دهه ۱۹۶۰ است.

منابع

- چرچلند، پاول (۱۳۸۶) ماده و آگاهی، ترجمه امیر غلامی، تهران: نشر مرکز.
- ریونز کرافت، ایان (۱۳۸۷) فلسفه ذهن، راهنمای مقدماتی، ترجمه حسین شیخ‌رضایی، تهران: صراط.
- مسلمین، کیت (۱۳۹۱) درآمدی به فلسفه ذهن، ترجمه مهدی ذاکری، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- هارت، ویلیام دی. و دیگران (۱۳۸۱) فلسفه ذهن، ترجمه امیر دیوانی، تهران: سروش.
- Carruthers, Peter (1991) *Introducing Persons*, New York: Routledge.
- Davidson, D., (1980) "Mental Events", *Essays on Actions and Events*, Oxford: Oxford University Press.
- Dennett, Daniel (1997) "The Cartesian Theater and 'Filling in' the Stream of Consciousness", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzzer, Massachusetts: MIT Press.

- Dretske, Fred (1988) *Explaining Behavior; Reasons in a World of Cause*, Massachusetts: MIT Press.
- Graham, George (1998) *Philosophy of Mind: An Introduction*, Massachusetts: Blackwell.
- Jackson, Frank (1997) "Finding the Mind in the Natural World", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzler, Massachusetts: MIT Press.
- Kim, Jaegwon (1998) *Mind in a Physical World*, Cambridge: MIT Press.
- Kim, Jaegwon (2005) *Physicalism, or Something near Enough*, Princeton University Press.
- Macdonald, Cynthia (1992) *Mind-Body Identity Theories*, Oxford: Routledge.
- McGinn, Colin (2001) "Consciousness and Content", *Nature of Consciousness*, edited by Ned Block, Owen Flanagan and Guven Guzler, Massachusetts: MIT Press.
- Melnyk, Andrew (2003) *A Physicalist Manifesto*, Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Coner, Timothy, and Robb, David (2003) *Philosophy of Mind Contemporary Readings*, London: Routledge.
- Putnam, Hilary (1975) "Meaning of Meaning", in *Mind, Language and Reality; Philosophical Papers, Volume 2*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Putnam, Hilary (1984) "What is Realism", *Scientific Realism*, edited by Jarrett Leplin, Berkeley: University of California Press.
- Stoljar, Daniel (2001) *There is Something about Mary: Essays on Phenomenal Consciousness and Franck Jackson's Knowledge Argument*, Massachusetts: MIT Press.